

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 22/2002 vp**

**Hallituksen esitys laiksi eräiden työeläkkeiden
tarkistamisesta työeläkkeen ja kansaneläkkeen
yhteensovittamisen johdosta**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä toukokuuta 2002 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi eräiden työeläkkeiden tarkistamisesta työeläkkeen ja kansaneläkkeen yhteensovittamisen johdosta (HE 62/2002 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori Mikael Hidén
- oikeustieteen lisensiaatti, vastaava tutkija Maija Sakslin.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— professori Kaarlo Tuori.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan tarkistettaviksi niitä työeläkkeitä, joissa kansaneläkkeen pohjaosa on aiheuttanut vähennystä työeläkkeeseen. Tarkistus koskee niitä yksityisen työeläkejärjestelmän ja julkisen ansioeläkejärjestelmän työeläkkeitä, jotka ovat alkaneet 30.6.1975 jälkeen mutta ennen 1.1.1996 ja joissa kansaneläkkeen pohjaosan laskusääntö on vaikuttanut työeläkkeen määrään. Tarkistus tehdään eläkejärjestelmän toimesta 1.10.2003 alkaen. Työeläkettä korotetaan vähintään 5 eurolla ja enintään 50 eurolla kuukaudessa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa todetaan, ettei muutoksella alenneta kenenkään maksussa olevan eläkkeen määrää. Vaikka tarkistus tehdään viran puolesta, muutoksella ei puututa oikeuteen saada lainmukainen päätös sen mukaisesti kuin eläkepäätöksestä ja sen käsittelystä säädetään. Viivästyskorotuksen epäminen ei perustelujen mukaan ole sellainen etuuden loukkaus, jonka olisi katsottava olevan ristiriidassa perustuslain 19 §:n 2 momentin kanssa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ansioeläkkeiden tarkistus

Uudistuksen tausta. Kaikilla eläkkeensaajilla oli ennen 1.1.1996 oikeus saada kansaneläkettä. Kansaneläkkeen pohjaosa otettiin eläkepalkan suuruudesta riippuen huomioon yksityisten ja julkisten alojen ansioeläkejärjestelmissä yhteensovitusrajaa vähentävänä tekijänä eli eläkkeen määrää alentavana seikkana (pohjaosan yhteensovitus).

Kansaneläkelakia muutettiin vuoden 1997 alusta lukien niin, että kansaneläkkeen pohjaosa ja lisäosa yhdistettiin kokonaan työeläkevähennykseksi kansaneläkkeeksi. Pohjaosaa alennettiin samasta ajankohdasta alkaen kaikkiaan noin 420 000:lta pelkkää pohjaosaa saaneelta eläkkeensaajalta uudistuksen siirtymäkauden aikana asteittain siten, että vuoden 2001 alusta lukien pohjaosaa ei ole enää maksettu lainkaan.

Muutokset ovat eräiden eläkkeensaajien osalta johtaneet siihen, että ennen vuotta 1996 toteutetun yhteensovituksen vuoksi heidän tuolloin saamansa kansaneläkkeen pohjaosa vaikuttaa yhä työeläkettä alentavasti, vaikka pohjaosan maksaminen on lopetettu.¹ Tällaisia eläkkeensaajia oli esityksen mukaan vuoden 2001 lopussa noin 115 000.

Tarkistuksen kohdentaminen. Esityksen tarkoituksena on tarkistaa kyseisten 115 000 henkilön

¹ Perustuslakivaliokunta ei nähnyt tälle vuoden 1996 uudistusta arvioidessaan omaisuuden perustuslainsuojasta johtuvia esteitä (PeVL 12/1995 vp, s. 2/D): "Ansioeläkkeitä myönnettäessä on em. yhteensovitus säännön noudattaminen voinut johtaa enintään kansaneläkkeen pohjaosan suuruisen vähennyksen tekemiseen. Tuota aikanaan tehtyä vähennystä ei erikseen hyvitetä kansaneläkkeen pohjaosaa koskevia muutoksia vastaavasti. ...Eläkejärjestelmien uudistamisesta seuraavia tällaisia vaikutuksia ei näin ollen voida arvostella valtiosääntöoikeudellisin perustein, kunhan järjestelyin ei puututa maksettaviksi jo erään tyneisiin eläke-etuuksiin."

ansioeläkettä niin, että kansaneläkkeen pohjaosan ansioeläkettä vähentävä vaikutus poistuu. Tarkistus toteutetaan tiettyjen laissa säädettyjen laskentakaavojen mukaisesti.

Kansaneläkkeen vanhan pohjaosan ansioeläkettä edelleen vähentävä vaikutus on valiokunnan käsityksen mukaan perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten kannalta sellainen seikka, joka voidaan laissa säätää tarkistustoimenpiteiden kohdetta määrittäväksi kriteeriksi. Valtiosääntöoikeudellista ongelmaa ei näin ollen synny siitä, että tarkistuksen ulkopuolelle jätetään esityksen mukaisesti ne tapaukset, joissa kansaneläkkeen pohjaosan laskusääntö ei ole vaikuttanut työeläkkeen määrään.

Ansioeläkkeen korotus on tarkistuksen seurauksena 5—50 euroa kuukaudessa. Julkisen sektorin eläkkeissä korotus perustuu tiettyyn kaavamaisuuteen, kun taas yksityissektorilla eläkkeet lasketaan uudelleen. Tästä ei ole valtiosääntöoikeudellisesti huomauttamista esityksessä mainitut syyt huomioon ottaen.

Muita seikkoja

Asianomaiset eläkelaitokset tekevät tarkistuksen 6 §:n 1 momentin perusteella viran puolesta ilman hakemusta. Eläkkeensaajan oikeusturvan vuoksi on valiokunnan mielestä selvää, että hän voi saattaa asian vireille myös omalla hakemuksellaan esimerkiksi silloin, jos tarkistusta ei ole tehty laitoksen aloitteesta. Varsinkin tällaista tapausta silmällä pitäen, mutta yleisemminkin on syytä arvioida myös sen asianmukaisuutta, että pykälän 2 momentin mukaan korotuksen maksamiseen ei sovelleta säännöksiä viivästyskorotuksesta.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavalisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Paula Kokkonen /kok	Pekka Nousiainen /kesk
vpj.	Riitta Prusti /sd	Heli Paasio /sd
jäs.	Tuija Brax /vihr	Osmo Puhakka /kesk
	Klaus Hellberg /sd	Pekka Ravi /kok
	Esko Helle /vas	Markku Rossi /kesk
	Jouko Jääskeläinen /kd	Petri Salo /kok
	Saara Karhu /sd	vjäs. Veijo Puhjo /vas.
	Johannes Leppänen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jarmo Vuorinen.